

Spis treści

Wstęp	11
-------------	----

CZĘŚĆ I

DZIECKO I JEGO PRAWA	23
-----------------------------------	-----------

Rozdział 1

Dobro dziecka – od pojęcia filozoficznego do pedagogicznej kategorii badawczej	25
---	-----------

1.1. Dobro dziecka w koncepcjach filozoficznych. Zarys zagadnienia	25
1.2. Dziecko i działanie dla jego dobra w perspektywie historycznej i społeczno-kulturowej	33
1.3. Dobro dziecka jako pedagogiczna kategoria badawcza	42
1.4. Funkcje kategorii dobra dziecka w pedagogice	44
1.5. Polityczność, historyczność i podmiotowość na mapie myślenia o dobru dziecka	47

Rozdział 2

Dobro dziecka w kontekście współczesnych badań nad dzieckiem i dzieciństwem	59
--	-----------

2.1. Koncepcja Wendy Stainton Rogers jako integracja kategorii badawczych użytecznych dla rozumienia dobra dziecka i zasady dobra dziecka w procesie resocjalizacji	61
2.2. Relacje dorosły–dziecko i trzy modele wychowania w koncepcji Hansa Sanera	71
2.3. Koncepcja prawa wrażliwego na potrzeby dzieci Daniela Monka	75
2.4. Modele polityki społecznej wobec rodziny	79
2.5. Modelowe perspektywy w polityce państwa wobec dziecka i opieki nad dzieckiem w rodzinie	82

Rozdział 3

Dziecko i działanie dla jego dobra w początkach polskiej pedagogiki resocjalizacyjnej. Próba integracji dokonań pedagogiki społecznej, pedagogiki specjalnej oraz nauk prawnych i kryminologii	87
---	-----------

3.1. Ku integracji pedagogiki społecznej i refleksji resocjalizacyjnej w działaniach dla dobra dziecka	96
3.2. Pedagogika Janusza Korczaka jako inspiracja do refleksji nad działaniem dla dobra dziecka	100
3.3. Potrzeby jako wyznacznik działania na rzecz dobra dziecka w pedagogice Antona Makarenki. Od idealistycznych założeń do wypaczenia idei wychowania	105
3.4. Potrzeba opieki nad dzieckiem jako wyznacznik działania dla jego dobra w koncepcji pedagogiki specjalnej Natalii Han-Ilgiewicz	108
3.5. Działanie dla dobra dziecka – sprawcy czynu zabronionego. Ku integracji pedagogiki resocjalizacyjnej, nauk prawnych i kryminologii	110

Rozdział 4

Dobro dziecka w polskiej pedagogice resocjalizacyjnej .....

4.1. Dziecko i działanie na rzecz dobra dziecka w teorii i metodyce pedagogiki resocjalizacyjnej do 1989 roku	117
4.2. Pedagogika resocjalizacyjna lat dziewięćdziesiątych XX wieku. Proces humanizacji i jego źródła	126
4.3. Pedagogiczne i edukacyjne inspiracje do poszukiwania znaczenia dobra dziecka w procesie resocjalizacji	130

CZĘŚĆ II

RESOCJALIZACJA INSTYTUCJONALNA

I POZAINSTYTUCJONALNA .....

Rozdział 5

Dobro dziecka i zasada działania dla dobra dziecka w obowiązujących uregulowaniach prawnych i współczesnych koncepcjach pedagogiki resocjalizacyjnej .....

5.1. Dobro dziecka i zasada dobra dziecka w świetle regulacji prawnych	145
5.1.1. Dziecko jako podmiot prawa – zarys problemu	145
5.1.2. Dziecko i granice wiekowe dzieciństwa w świetle regulacji prawnych	147
5.1.3. Dobro dziecka w prawie polskim	152

5.1.4. Ochrona dobra dziecka w prawie międzynarodowym	156
5.1.5. Uniwersalny system ochrony praw dziecka i dzieciństwa. Ujęcie ewolucyjne	158
5.1.6. Dziecko i ochrona praw dziecka w rodzinie	168
5.1.7. Początki instytucjonalnej troski o dziecko zagrożone demoralizacją i przestępczością	172
5.1.8. Ochrona prawna dziecka w konflikcie z prawem	174
5.1.9. Modele wymiaru sprawiedliwości w sprawach nieletnich	177
5.2. Dobro dziecka a współczesne tendencje w polskiej pedagogice resocjalizacyjnej	184
5.2.1. Koncepcja uspołecznienia systemu resocjalizacji	187
5.2.2. Wielopasmowa koncepcja resocjalizacji z udziałem społeczeństwa	190
5.2.3. Dobro dziecka jako cel działań kreujących w pedagogice resocjalizacyjnej	191
5.2.4. Koncepcja kognitywno-interakcyjnych oddziaływań resocjalizacyjnych	193
5.2.5. Koncepcje włączania i uczestnictwa dzieci w działaniach edukacyjnych i społecznych	194
5.2.6. Koncepcja rezyliencji i model dobrego życia w resocjalizacji a dyskurs jakości życia dziecka	195
5.3. Współczesne badania nad dobrem dziecka	198

CZĘŚĆ III

RESOCJALIZACJA DZIECKA

– KU OPTYMALIZACJI ODDZIAŁYWAŃ 209

Rozdział 6

Konceptualizacja badań własnych 211

6.1. Przedmiot i cele badań	211
6.2. Problematyka badawcza	213
6.3. Paradygmat, strategia i podejścia badawcze	215
6.4. Gromadzenie danych w badaniach interdyscyplinarnych w pedagogice resocjalizacyjnej	220
6.4.1. Wywiad zogniskowany z udziałem dzieci. Zastosowanie <i>child friendly-technique</i>	223
6.4.2. Wywiad ekspercki	228

6.4.3. Badanie dokumentów formalnych	232
6.4.4. Dobór uczestników badań i materiału do analizy dokumentów	235
6.4.5. Podejście podmiotowe do uczestników w badaniach własnych. Model podmiotowo-partycypacyjny	240
6.4.6. Zapewnienie jakości badań własnych	246
6.5. Zasady analizy danych	247
6.5.1. Zasady analizy danych zgromadzonych w toku wywiadów eksperckich i zogniskowanego wywiadu grupowego	247
6.5.2. Analiza i interpretacja aktów prawnych. Zasady wykładni prawa i filozofia rozumienia prawa	249
6.6. Intersubiektywna sprawdzalność procesu badawczego i innowacyjność badań interdyscyplinarnych w pedagogice resocjalizacyjnej	254

Rozdział 7

Dobro dziecka jako przedmiot/podmiot ochrony instytucjonalnej w postępowaniu w sprawach nieletnich i regulacjach międzynarodowych. Ujęcie ewolucyjne	259
---	------------

7.1. Dziecko (nieletni) w Ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich z 1982 roku	259
7.2. Działanie dla dobra dziecka jako cel postępowania w sprawach nieletnich	262
7.3. Nieletni jako podmiot „nieodpowiedzialny” w świetle regulacji prawnych	265
7.4. Zasada dobra dziecka i jej implikacje w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich	271
7.4.1. Zasada indywidualizacji w postępowaniu w sprawach nieletnich	274
7.4.2. Zasada dominacji środków wychowawczych w resocjalizacji nieletnich	277
7.5. Zasada dobra dziecka w konflikcie z prawem i jej implikacje w prawie międzynarodowym	283

Rozdział 8

Dziecko jako podmiot w procesie resocjalizacji w świetle analizy wywiadów eksperckich i zogniskowanego wywiadu grupowego. Wyznaczniki podmiotowości	293
--	------------

8.1. Dziecko w procesie resocjalizacji. Konstruowanie obrazu wychowanka	293
8.2. Dobro dziecka w procesie resocjalizacji. Sposoby reprezentacji	295
8.3. Działanie dla dobra dziecka w wychowaniu resocjalizującym	299
8.4. Granice działania dla dobra dziecka w procesie resocjalizacji	302
8.4.1. Potrzeby a prawa dziecka jako granice działania dla dobra dziecka	304
8.4.2. Odpowiedzialność za swoje działania a dobro dziecka w procesie resocjalizacji	306

Rozdział 9

Dobro dziecka w systemie instytucji publicznych w świetle analizy FGI i wywiadów eksperckich. Napięcia między procesem resocjalizacji a sferą normatywną	309
---	------------

9.1. Relacja między prawem a dzieckiem i jego dobrem jako źródło napięć	309
9.2. Sędzia rodzinny i jego decyzje jako źródło napięć między procesem resocjalizacji a sferą normatywną	313
9.3. Sposób rozumienia efektywności resocjalizacji jako źródło napięć między pedagogami resocjalizacji a sferą normatywną	315
9.4. Nadmierna formalizacja i jurydyzacja jako źródło napięć między procesem resocjalizacji a sferą normatywną	316
9.5. Zadania państwa i instytucji publicznych w służbie dobru dziecka i rodzinie	317

Rozdział 10

Działania optymalizujące system resocjalizacji ku ochronie dobra dziecka	319
10.1. Znaczenie diagnozy w procesie resocjalizacji	319
10.2. Pedagog resocjalizacji jako strażnik dobra dziecka – ku profesjonalizacji zawodu	321
10.3. Konieczność zmian w procesie resocjalizacji nakierowanym na realizację zasady dobra dziecka	325

Rozdział 11**Rezultaty badań jakościowych znaczenia dobra dziecka i zasady dobra dziecka w procesie resocjalizacji..... 329**

- 11.1. Koncepcja znaczenia dobra dziecka i zasady działania dla dobra dziecka w procesie resocjalizacji 329
- 11.2. Dobre dziecka jako kategoria badawcza w perspektywie pedagogicznej i prawnej – implikacje dla teorii pedagogiki resocjalizacyjnej 335
- 11.3. Dobre dziecka jako kategoria badawcza w perspektywie pedagogicznej i prawnej – implikacje dla praktyki resocjalizacyjnej 337
- 11.4. Zasada dobra dziecka i jej znaczenie dla praktyki legislacyjnej w sprawach nieletnich 338

Zakończenie ..... 341**Aneks I. Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego ..... 342****Aneks II. Formularz zgody na przeprowadzenie badań dla rodzica/opiekuna nieletniej ..... 344****Aneks III. Oświadczenie uczestniczki/uczestnika badań ..... 345****Aneks IV. Prośba o zgodę na przeprowadzenie badań w placówce resocjalizacyjnej ..... 346****Aneks V. Dyspozycje do wywiadu eksperckiego ..... 347****Aneks VI. Przewodnik (arkusz) do analizy dokumentów (ramowy) ..... 349****Bibliografia..... 351****Akty prawne ..... 379****Netografia ..... 383****Indeks nazwisk..... 385**